

АНОТАЦІЯ

Керстюк З. В. Положення християн Близького Сходу в період та після Арабської весни. – Рукопис.

Дисертація на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 041 – богослов'я. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України, Київ, 2021.

У сучасному світі трагічною загрозою постає переслідування християн – жахливий вияв насилля й дискримінації людини у XXI столітті через ненависть не тільки до християнства як релігії, але й до самих основ свободи, зокрема свободи совісті та віросповідання. Одним із регіонів, де християни найбільш переслідувані впродовж останніх років через своє віровизнання, є країни Близького Сходу після подій Арабської весни, серед наслідків якої, зокрема, було і посилення ісламського фундаменталізму та радикального націоналізму. Гоніння на Церкву є викликом не тільки для християн Близького Сходу, але й для Церкви у будь-якій країні, як у питанні теологічного розкриття переслідування через релігійні переконання, так і у контексті релігієзнавчого дослідження християнсько-мусульманського діалогу.

Метою дисертаційної роботи є комплексний богословський аналіз переслідування християн Близького Сходу внаслідок подій Арабської весни.

Об'єктом дослідження є становище християн Близького Сходу під час і після подій Арабської весни.

Предметом дослідження є богословський аналіз становища християн Близького Сходу в контексті подій Арабської весни.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в тому, що вперше здійснено комплексний богословський аналіз переслідування християн Близького Сходу після подій Арабської весни, який представляє складні соціально-політичні процеси близькосхідного регіону в дискурсі християнської теології та соціального служіння Церкви Христової в реаліях XXI століття.

Для християн Близького Сходу конфесійний чинник займає особливе місце в ментальності та етно-культурній картині, що і детермінує

безапеляційну відданість своїм релігійним переконанням навіть перед обличчям смерті. Така консервативна позиція християн Близького Сходу може видатися ригористичною і «негнучкою» у сприйнятті західних людей, які в своїй більшості не сприймають релігійний фактор як такий, від якого залежить екзистенційна сутність та соціальний статус.

Інтелектуальний богословський простір – важлива складова боротьби із джихадизмом та радикальними інтерпретаціями Корану і мусульманської традиції. І тут особлива роль мусульманських богословів, які повинні виступати у боротьбі з насиллям поясненням ісламу як релігії миру не тільки у протистоянні салафітським проповідникам і авторам «менталітету геноциду», але і перед усім мусульманським світом. Значення цього способу не менше від військових способів боротьби з екстремізмом. Тому варто змінити ситуацію відстороненої формальної реакції мусульманських духовних лідерів на акти насилля проти християн.

Страждання християн Близького Сходу із беззаперечною довірою свого земного життя і посмертної долі Господу можна по-богословськи зіставити з хресною жертвою Ісуса Христа. Кров цих новомучеників може стати надією на духовне пробудження Заходу, який перебуває у комфортних умовах, забувши про своє християнське коріння, що і сформувало Європу як культурний феномен. Як свого часу кров першомучеників змінила античний світ, так і в XXI ст. жертва покірних свідків Христа, можливо, преобразить Захід. Сирійські, єгипетські та інші близькосхідні християни стають, за богословською метафорою, тією стіною любові і прощення, яка здатна зупинити зло їхніх ворогів, а також «сіллю та світлом» для їхніх єдиновірців в інших регіонах світу.

За визначенням правозахисної християнської організації Open Doors, переслідування християн визначається як різноманітні прояви ворожості (відносини, слова, дії) через ідентифікацію особи з Ісусом Христом. На основі щорічних емпіричних спостережень Open Doors основною причиною переслідування християн у світі виділяє ісламський екстремізм. Після подій

Арабської весни констатуємо різноманітні форми переслідування християн у країнах Близького Сходу: вбивства, гвалтування, викрадення людей, насильницьке виселення, знищення будівель і церков.

Історично-культурний екскурс діянь християнської Церкви Близького Сходу показує, що випробування віри не було рідкістю протягом багатьох століть, часто навіть загрожувало життю. Християни Близького Сходу своє зміцнення та духовне укріплення повсякчас віднаходять у вірі в воскреслого Христа і тих текстах Святого Письма, які виражають обітницю про «Царство не від цього світу» та мир, який належить до сутності людської екзистенції, а не соціально-політичного виміру.

Представники православних, католицької та протестантської церков, зокрема їхні предстоятелі та ієрархи, послідовно виступають із промовами, проповідями, повчаннями, документами, дипломатичними ініціативами, організацією релігійних та культурних заходів, спрямованих на отримання широкого розголосу як у суспільстві загалом, так і серед політикуму та бізнесу про переслідування християн Близького Сходу. Мета їхніх ініціатив – організація різноманітних заходів та форм діяльності, котрі можуть ефективно та суттєво допомогти переслідуваним християнам як у країнах їхнього проживання, так і на європейському континенті, куди вони змушені емігрувати в пошуках притулку та порятунку від радикальних дій ісламістів і політики дискримінації місцевої влади. Різноманітні благодійні акції та місії уможливають створення цілої мережі милосердного служіння переслідуваним завдяки створенню можливості людям доброї волі з різних куточків світу фінансово долучитися в допомозі потребуючим, в реалізації численних гуманітарних проєктів, відкритих для всіх людей Близького Сходу – незалежно від конфесії чи етнічної ідентифікації.

Відповідальність християн за невинно переслідуваних у світлі віри в Ісуса Христа та іспиту власного сумління полягає в розумінні безпосереднього зв'язку відношення до Бога та конкретних моральних рішень і вчинків. Любов до Бога та ближнього є нероздільною, що в сучасності потребує жертвності й

відповідальності за інших людей, особливо переслідуваних і страждаючих, які в своїх випробуваннях особливо близькі до Ісуса Христа.

Ключові слова: християнство на Близькому Сході, Арабська весна, переслідування християн, релігійний радикалізм, релігійна дискримінація, християнсько-мусульманські стосунки, християнське мучеництво.

ABSTRACT

Kerstyuk Z. V. The situation of Christians in the Middle East during and after the Arab Spring. – *Manuscript.*

Dissertation for the academic degree of Ph.D. Specialty 041 – Theology Studies. – National Pedagogical Dragomanov University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kyiv, 2021.

In today's world, the persecution of Christians is a tragic threat – a horrific manifestation of human violence and discrimination in the 21st century due to hatred not only of Christianity as a religion, but also of the very foundations of freedom, including freedom of conscience and religion. One of the regions where Christians have been most persecuted in recent years for their religion is the Middle East since the Arab Spring, which has seen an increase in Islamic fundamentalism and radical nationalism. Persecution of the Church is a challenge not only for Christians in the Middle East, but also for the Church in any country, both in the theological disclosure of persecution through religious beliefs and in the context of the religious study of Christian-Muslim dialogue.

The aim of the dissertation is a comprehensive theological analysis of the persecution of Christians in the Middle East as a result of the events of the Arab Spring.

The object of study is the situation of Christians in the Middle East during and as a result of the events of the Arab Spring.

The subject of the study is the theological analysis of the situation of Christians in the Middle East in the context of the events of the Arab Spring

The scientific novelty of the dissertation research is that for the first time a comprehensive religious and theological analysis of the persecution of Christians in the Middle East after the Arab Spring, which presents complex socio-political processes in the Middle East in the discourse of Christian theology and social service of the Church in the twentieth century.

For Christians in the Middle East, the confessional factor occupies a special place in the mentality and ethno-cultural picture, which determines the undisputed devotion to their religious beliefs, even in the face of death. Such a conservative position of Christians in the Middle East may seem rigorous and "inflexible" in the perception of Western people, who for the most part do not perceive the religious factor as such, on which the existential essence and social status depend.

Intellectual religious and theological space is an important component of the fight against jihadism and radical interpretations of the Quran and the Muslim tradition. And here is the special role of Muslim theologians, who must act in the fight against violence by explaining Islam as a religion of peace, not only in opposition to Salafi preachers and authors of the "mentality of genocide", but also before the whole Muslim world. The value of this method is not less than the military methods of combating extremism. Therefore, it is necessary to change the situation of the detached formal reaction of Muslim spiritual leaders to acts of violence against Christians.

The suffering of Christians in the Middle East, with the unquestioning trust of their earthly life and the posthumous destiny for the Lord, can be theologically compared to the crucifixion of Jesus Christ. The blood of these new martyrs can be a hope for the spiritual awakening of the West, which is in a comfortable environment, forgetting its Christian roots, which shaped Europe as a cultural phenomenon. As at one time the blood of the first martyrs changed the ancient world, so in the XXI century the sacrifice of the humble witnesses of Christ may transform the West. Syrian, Egyptian, and other Middle Eastern Christians are becoming, according to the theological metaphor, the wall of love and forgiveness that can stop

the evil of their enemies, as well as the “salt and light” for their fellow believers in other parts of the world.

According to the Christian human rights organization *Open Doors*, the persecution of Christians is defined as various manifestations of hostility (attitudes, words, actions) through the identification of a person with Jesus Christ. Based on the annual empirical observations of Open Doors, the main reason for the persecution of Christians in the world is Islamic extremism. After the events of the Arab Spring, we note various forms of persecution of Christians in the Middle East: murder, rape, kidnapping, forced evictions, destruction of buildings and churches.

The historical and cultural digression of the history of the Christian Church of the Middle East shows that the test of faith has not been uncommon for many centuries, often even life-threatening. Christians in the Middle East always find their hope and spiritual strengthening in faith in the risen Christ and in those scriptures that promise the “*Kingdom not of this world*” and peace that belongs to the essence of human existence, not the socio-political dimension.

Representatives of the Orthodox, Catholic and Protestant churches, including their superiors and hierarchs, consistently deliver speeches, sermons, documents, diplomatic initiatives, and the organization of religious and cultural events aimed at gaining publicity in society as a whole and among politicians and business on the persecution of Christians in the Middle East. The aim of their initiatives is to organize various activities that can effectively and significantly help persecuted Christians both in their countries of residence and on the European continent, where they are forced to emigrate in search of refuge and escape from radical Islamist actions and policies of discrimination against local authorities. Various charitable actions and missions enable the creation of a whole network of charitable service to the persecuted by enabling people of good will from all over the world to contribute financially to help those in need, in implementing numerous humanitarian projects open to all people in the Middle East – regardless of religion or ethnicity.

The responsibility of Christians for the innocent persecuted in the light of faith in Jesus Christ and the examination of their own conscience lies in understanding the direct connection between their relationship with God and specific moral decisions and actions. Love for God and neighbor is inseparable, which today requires sacrifice and responsibility for other people, especially the persecuted and suffering, who in their trials are especially close to Jesus Christ.

Key words: Christianity in the Middle East, Arab Spring, persecution of Christians, religious radicalism, religious discrimination, Christian-Muslim relations, Christian martyrdom.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях України:

1. Керстюк, З. В. (2019). "Арабська весна" й переслідування християн Близького Сходу. *Практична філософія*. № 4 (74), с. 144-149. ISSN 2415-8690.
2. Керстюк, З. В. (2019). Діяльність Католицької церкви у підтримці християн Близького Сходу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова*. Серія 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія : [зб. наукових праць] / ред. рада: В. П. Андрущенко (голова); за ред. Н. Г. Мозгової. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. Вип. 41 (54), с. 15-23. ISSN 2518-7821.
3. Керстюк, З. В. (2019). Сучасне переслідування християн на Близькому Сході: богословський вимір. *Гілея: науковий вісник*. Київ: «Видавництво «Гілея». Вип. 147 (№ 8), Ч. 2. Філософські науки, с. 78–82. ISSN 2076-1554.
4. Керстюк, З. В. (2020). Ініціативи Англіканської церкви у допомозі християнам Близького Сходу. *Гілея: науковий вісник*. Київ: «Видавництво «Гілея». Вип. 152 (№ 1), с. 148-151. ISSN 2076-1554.

5. Керстюк, З. В. (2020). Солідарність церков в ініціативах захисту християн Близького Сходу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова*. Серія 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія : [зб. наукових праць] / ред. рада: В. П. Андрущенко (голова); за ред. Н. Г. Мозгової. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. Вип. 42 (55), с. 29-37. ISSN 2518-7821.

Стаття у зарубіжному виданні:

6. Керстюк, З. В. (2019). Еклезіологічне та сотеріологічне осмислення гонінь християн Близького Сходу. *Evropský filozofický a historický diskurz*. Svazek 5. 4. Vydání, s.112-118. ISSN 2533-4816.

Публікації в інших наукових виданнях:

7. Керстюк, З. В. (2019). Солідарність із християнами Близького Сходу в контексті універсалістської етики відповідальності. *Гуманітарно-наукове знання: горизонти комунікативістики: матеріали Міжнар. наук. конференції (Чернівці, 4-5 жовтня 2019 р.)*. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, с. 218–222.